

ΑΝΑΛΥΣΕΙΣ

“ Η κρίση, πέτυχε να μας αφυπνίσει. Μπορούμε να τα καταφέρουμε, φτιάχνοντας μια οικονομία πιο εξωστρεφή, που να βασίζεται λιγότερο στην εγχώρια κατανάλωση και τον δανεισμό, και περισσότερο στις εξαγωγές. ”

Αναγκαία η αλλαγή πορείας για την Ελλάδα, με μακροχρόνιο σχέδιο ενίσχυσης συγκριτικών πλεονεκτημάτων

“ Η ελληνική οικονομία ταλανίζεται από δύο μεγάλες ανισοροπίες. Η πρώτη είναι η δημοσιονομική ανισοροπία, με ένα δημόσιο χρέος που σήμερα αυξάνεται ως ποσοστό του ΑΕΠ και αναμένεται να φτάσει στο 105% στο τέλος του 2009. Η δεύτερη μεγάλη ανισοροπία πηγάζει από την έλλειψη ανταγωνιστικότητας της οικονομίας μας. ”

“ Η πράσινη ανάπτυξη μπορεί επίσης να αποτελέσει μοχλό ανάπτυξης, καθώς υπάρχουν περιθώρια στον χώρο της ενέργειας, όπου δεν έχουμε επάρκεια. ”

1. Το διεθνές περιβάλλον

Σήμερα η παγκόσμια οικονομία είναι αντιμέτωπη με τη χειρότερη ύφεση της μεταπολεμικής περιόδου, με το ρυθμό ανάπτυξης να μειώνεται σημαντικά το 2009 σε όλες τις χώρες. Από το τελευταίο τρίμηνο του 2008 το διεθνές εμπόριο έχει υποστεί καθίζηση και χώρες που βασίζονται στις εξαγωγές έχουν πληγεί περισσότερο. Η παγκόσμια ύφεση αναμένεται να διαρκέσει όλο το 2009, με μια αναμικτή ανάκαμψη το 2010. Η παρατηρούμενη ευφορία των τελευταίων δύο μηνών στις διεθνείς αγορές βρίσκεται σε πλήρη αντιδιαστολή με την πραγματική οικονομία και δεν πρέπει να μας ξεγελά. Οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι, μετά τις παρεμβάσεις των Αρχών, η αγορά ξεπερνά τον προηγούμενο μεγάλο φόβο της πλήρους κατάρρευσης και έτσι απαιτεί μικρότερες αποδόσεις για ριψοκίνδυνες χρηματοοικονομικές επενδύσεις, ανεβάζοντας τις τιμές των μετοχών και μειώνοντας τα περιθώρια επιτοκίων. Οι τιμές αυτές, μάλιστα, δεν έχουν επανέλθει πλήρως στα επίπεδα του Αυγούστου 2008, πριν δηλαδή την κατάρρευση της Lehman τον Σεπτέμβριο.

2. Ύφεση και στην Ελλάδα

Η ύφεση είναι προ των πυλών και στην Ελλάδα, η οποία επηρεάζεται λιγότερο από την κρίση αφού έχει μια κλειστή οικονομία και ένα υγιές τραπεζικό σύστημα. Οι προβλέψεις για το 2009 συγκλίνουν σε έναν αρνητικό ρυθμό ανάπτυξης της τάξης του -1%. Ηδη παρατηρείται πτώση των λιανικών πωλήσεων, πτώση της βιομηχανικής παραγωγής, αύξηση των ακάλυπτων επιταγών, μείωση των ρυθμών πιστωτικής επέκτασης, μείωση των επενδύσεων, μείωση της κερδοφορίας των επιχειρήσεων και αύξηση της ανεργίας. Επικρατεί απαισιοδοξία τόσο στους επιχειρηματίες όσο και τους καταναλωτές. Μετά από μια ελεύθερη πτώση 18 μηνών, που σταμάτησε τον Απρίλιο, οι αντίστοιχοι δείκτες εμπιστοσύνης βρίσκονται σε σχεδόν ιστορικά χαμηλά.

Η ύφεση στην Ελλάδα έρχεται μετά από μια μακράν περίοδο υψηλών ρυθμών ανάπτυξης, που οδήγησαν στην αποκαλούμενη «πραγματική σύγκλιση». Το ελληνικό βιοτικό επίπεδο έφτασε και ξεπέρασε πρόσφατα το 90% του μέσου της Ευρωζώνης, από 73% το 2000. Μάλιστα, η σημερινή ύφεση δεν σταματά αυτή την πορεία της πραγματικής σύγκλισης διότι η δική μας ύφεση είναι μικρότερη από την αντίστοιχη ύφεση στην Ευρώπη. Εκεί η πρόβλεψη του 2009 είναι για αρνητικό ρυθμό ανάπτυξης -4%, τρεις ποσοστιαίες μονάδες χαμηλότερο του ελληνικού. Συνεπώς, η χαμηλότερη δική μας πτώση οδηγεί σε ακόμα μεγαλύτερη προσέγγιση του βιοτικού μας επιπέδου προς το μέσο ευρωπαϊκό.

3. Αντιμέτωποι με τις ανισοροπίες

Παρά τη βραχυχρόνια αντοχή της ελληνικής οικονομίας στην παγκόσμια κρίση, η ύφεση έχει δημιουργήσει ερωτήματα για την ικανότητά της να ανακάμψει επαρκώς ώστε να επανέλθει στους υψηλούς ρυθμούς της προηγούμενης δωδεκαετίας. Η ελληνική οικονομία ταλανίζεται από δύο μεγάλες ανισοροπίες. Η πρώτη είναι η δημοσιονομική ανισοροπία, με ένα δημόσιο χρέος που σήμερα αυξάνεται ως ποσοστό του ΑΕΠ και αναμένεται να φτάσει στο

ΕΓΓΡΑΦΕΙ Ο ΓΚΙΚΑΣ Α. ΧΑΡΔΟΥΒΕΛΗΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ, ΤΜΗΜΑ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΠΑΝ. ΠΕΙΡΑΙΩΣ ΚΑΙ CHIEF ECONOMIST, EUROBANK EFG GROUP

“ Η επίλυση του ασφαλιστικού και η εξασφάλιση της μακροχρόνιας σταθερότητας του είναι, καθοριστικής σημασίας, διότι διαφορετικά θα επιλυθεί από μόνο του, επιβαρύνοντας τους ασθενέστερους. ”

105% στο τέλος του 2009 και ένα κράτος αδύναμο, που παρεμποδίζει την παραγωγικότητα του ιδιωτικού τομέα, αφού, σύμφωνα με την Παγκόσμια Τράπεζα, κατατασώμαστε 96οι ανάμεσα σε 181 χώρες του πλανήτη στην ευκολία του υγιούς επιχειρείν. Η δεύτερη μεγάλη ανισοροπία πηγάζει από την έλλειψη ανταγωνιστικότητας της οικονομίας μας. Παράγουμε προϊόντα και υπηρεσίες ακριβές και χαμηλής ποιότητας. Αυτό φαίνεται στον σταθερά υψηλότερο πληθωρισμό της Ελλάδας σε σχέση με το μέσο όρο της Ευρωζώνης και την πραγματική ανατίμηση του νομίσματος. Φαίνεται και στο τεράστιο έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών, 14,4% του ΑΕΠ το 2008.

4. Ιεράρχηση στόχων: Πολιτικές άμυνας

Υπάρχουν δύο είδη πολιτικών, άμυνας και επίθεσης. Στις πολιτικές άμυνας πιστεύω ότι πρέπει να ξεκινήσουμε από το ίδιο το κράτος: Πάταξη της φοροδιαφυγής, οργάνωση των ελεγκτικών μηχανισμών, μείωση των απαιτούμενων υπογραφών και της δύναμης των ελεγκτών, διακοπή της πρακτικής των περαιώσεων, αξιοποίηση του τραπεζικού συστήματος στις πληρωμές και την έκδοση τιμολογίων, απλοποίηση και σταθερότητα του φορολογικού καθεστώτος, εξορθολογισμός των δαπανών με ενεργοποίηση του νόμου για πολυετείς προϋπολογισμούς σε ΔΕΚΟ, κεντρική κυβέρνηση, τοπική Αυτοδιοίκηση και με τη θεομοθέτηση αμοιβών με βάση τα κέρδη, ενίσχυση του υπουργείου Οικονομίας έναντι των υπολοίπων υπουργείων για αποφυγή υπερβάσεων, επαναφορά του μέτρου περιορισμού των προσλήψεων με πρόληψη π.χ. δύο νέων υπαλλήλων για κάθε πέντε αποχωρούντες, ιεράρχηση αποτελεσματικότητας των δαπανών, ενοποίηση αμοιβών, τακτικοί έλεγχοι κ.τ.λ.

Ο δεύτερος κατά σειρά προτεραιότητας στόχος στις πολιτικές άμυνας πρέπει να είναι οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις στις αγορές αγαθών και υπηρεσιών: Πιο ενεργή καταπολέμηση των κλειστών επαγγελματιών και των καρτέλ με κατάρτηση εμπόδων εισόδου στις αγορές, με υψηλότερα πρόστιμα και ποινικές ευθύνες στη Διοίκηση των παραβατικών εταιρειών, με εξειδικευμένο δικαστήριο (όπως π.χ. στην Αγγλία) για τις υποθέσεις ανταγωνισμού ή και με κατοχυρωμένα προγράμματα επείκειας γι' αυτούς που συνεργάζονται με τις Αρχές.

5. Ιεράρχηση στόχων: Πολιτικές επίθεσης

Για τις πολιτικές επίθεσης απαιτείται αλλαγή του μοντέλου ανάπτυξης από το σημερινό, που στηρίζεται στην εγχώρια ζήτηση (ιδιωτική και δημόσια κατανάλωση βασισμένη σε δανεισμό), σε ένα νέο με δυναμικές εξειδικεύσεις σε τομείς υψηλής προστιθέμενης αξίας με στόχο την αύξηση των εξαγωγών και την υποκατάσταση των εισαγωγών. Πρώτος στόχος η τόνωση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της Ελλάδας και των πεδίων δυναμικής μελλοντικής παγκόσμιας ζήτησης, αναζήτηση νέων αγορών-στόχων, συστηματική διαφημιστική εκστρατεία, διοικητική υποστήριξη των εξαγωγών και οικονομικά διπλωματία. Η Ελλάδα έχει συγκριτικά πλεονεκτήματα στον τομέα του τουρισμού, χάρη στη φυσική ομορφιά, το κλίμα, τη θάλασσα και τις αρχαιότητες. Η αξιοποίηση των ΣΔΙΤ μπορεί να βελτιώσει το οδικό δίκτυο. Αλλοι δυναμικοί

τομείς είναι οι χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, τα τρόφιμα, η φαρμακευτική βιομηχανία, οι κατασκευές, οι τηλεπικοινωνίες και οι νέες τεχνολογίες. Η πράσινη ανάπτυξη μπορεί επίσης να αποτελέσει μοχλό ανάπτυξης, καθώς υπάρχουν περιθώρια στον χώρο της ενέργειας, όπου δεν έχουμε επάρκεια. Η διαχείριση των υδάτινων πόρων αποτελεί έναν κρίσιμο τομέα που απαιτείται εθνικός σχεδιασμός.

Δεύτερος στόχος, οι συντελεστές παραγωγής της ελληνικής οικονομίας, που χρειάζονται ενίσχυση. Η έμφαση στην παιδεία και την ποιότητά της, η σύνδεση της εκπαίδευσης με τις ανάγκες της αγοράς, η διά βίου μάθηση αποτελούν προτεραιότητες. Να φτιάξουμε πολίτες που σκέπτονται κριτικά, καινοτομούν και, έτσι, αυξάνουν την παραγωγικότητα. Προτεραιότητα αποτελούν και οι υπηρεσίες υγείας, των οποίων η ζήτηση αυξάνεται διαχρονικά λόγω μακροβιότητας, ενώ υπάρχει και ανταγωνισμός από τον ιδιωτικό τομέα, που λειτουργεί ως σημείο αναφοράς. Είναι χαρακτηριστικό ότι πολλά νοσοκομεία δεν έχουν ακόμα ούτε διπλογραφικό σύστημα.

6. Κατανομή εισοδήματος

Χρειάζονται και μέτρα μείωσης της ανισοκατανομής του εισοδήματος με την καταπολέμηση της εκτεταμένης φοροδιαφυγής, τη βελτίωση του συστήματος κοινωνικών παροχών με καλύτερη στόχευση ώστε η βοήθεια να φτάνει σε αυτούς που τη χρειάζονται περισσότερο. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι οι φτωχότεροι έχουν υψηλότερη ροπή προς κατανάλωση και έτσι η κοινωνική πολιτική γίνεται σήμερα αντικυκλική οικονομική πολιτική. Η επίλυση του ασφαλιστικού και η εξασφάλιση της μακροχρόνιας σταθερότητας του είναι, επίσης, καθοριστικής σημασίας, διότι διαφορετικά θα επιλυθεί από μόνο του, επιβαρύνοντας τους ασθενέστερους. Τέλος, οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις στην αγορά εργασίας ώστε να αυξηθεί η απασχόληση είναι μεν απαραίτητες, αλλά αποτελούν τελευταία προτεραιότητα, αφού πρώτα βελτιωθούν οι εποπτικοί μηχανισμοί του κράτους ώστε να εξασφαλίζεται η εφαρμογή όλων των κανόνων προστασίας των εργαζομένων.

7. Συμπέρασμα

Οι αγορές δικαίως φοβούνται για το μέλλον της Ελλάδος. Η κρίση αυξάνει την πιθανότητα μακροχρόνιας στασιμότητας. Οι ανισοροπίες έγιναν πλέον αντιληπτές: Έλλειμμα ανταγωνιστικότητας, αναποτελεσματικός δημόσιος τομέας, ασφαλιστικό σε απόκλιση. Η κρίση, όμως, πέτυχε να μας αφυπνίσει. Μπορούμε να τα καταφέρουμε, φτιάχνοντας μια οικονομία πιο εξωστρεφή, που να βασίζεται λιγότερο στην εγχώρια κατανάλωση και τον δανεισμό, και περισσότερο στις εξαγωγές. Οφείλουμε να ξεκινήσουμε τη διόρθωση εκεί που το κόστος είναι μικρό. Χρειαζόμαστε ένα μακροχρόνιο σχέδιο ενίσχυσης των συγκριτικών μας πλεονεκτημάτων, περισσότερο ανταγωνισμό στις αγορές αγαθών και υπηρεσιών με καλύτερη εποπτεία, καλύτερη παιδεία με αλλαγή νοοτροπίας, ένα αποτελεσματικότερο σύστημα υγείας, λιγότερη γραφειοκρατία, βελτίωση εσόδων και δαπανών του κράτους, πάταξη της παρασιτικότητας, ολική ασφαλιστική μεταρρύθμιση και όχι σε δόσεις. Το διεθνές κλίμα συνεπικουρεί την προσπάθεια, διότι απαλύνει τις υπερβολές της αγοράς και ενισχύει την ευθύνη των Αρχών διεθνώς.